

Mittheilungen des Vereines für Geschichte
der Deutschen in Böhmen

Dvaadvacátý ročník.
Třetí sešit. 1883/84, s. 185-220

PÁNI Z MICHALOVIC JAKO VLASTNÍCI VELEŠÍNA

J.M.KLIMESCH

V jižním cípu naší vlasti, na půdě ji dávno neexistující župy Doudlebské (Provincia Doudlebensis), nacházel se kdysi značný počet zámků a hradů, které jsou dnes ještě, i když většinou v rozvalinách, nejvýmluvnějšími svědky moci svých někdejších obyvatel.

Nejznámější z těchto hradů jsou však ty, které páni z růže (Vítkovci) dílem bezprostředně vlastnili, dílem dostali v léno od české koruny, a to Rožmberk, Krumlov, Dívčí kámen, Vítkův Hrádek, Nové Hrady aj.; byly ale také takové, kde vládly jiné rody.

Jedním z posledně jmenovaných byl hrad Velešín, kdysi právě tak výstavný, jako sousední hrdá sídla Vítkovců, v současné době ale osamělá, pustá zřícenina. Poloha zříceniny na strmé skalní stěně, která tvoří naproti městečku Velešín kousek pravého břehu řeky Malše 1), musí být označena za velmi malebnou a zdaleka viditelnou přes náhorní planinu, která se rozkládá kolem Velešína a na západě je sevřená zalesněnými výšinami Přídolí a Chuchelce, na jihu takzvaným Greinerwaldem a z východu skalnatým, severním směrem přecházejícím v mírné půvabné pahorky Novohradských hor, muselo by být viditelné

Mittheilungen des Vereines für Geschichte
der Deutschen in Böhmen

Zweiundzwanzigster Jahrgang.
Drittes Heft. 1883/84, S. 185-220

DIE HERREN VON MICHELSBERG ALS BESITZER VON WELESCHIN

von J.M.Klimesch

In dem südlichen Winkel unseres Vaterlandes, auf dem Boden der schon längst nicht mehr bestehenden Župa von Teindles (Provincia Doudlebensis), gab es einst eine beträchtliche Anzahl von Schlössern und Burgen, welche jetzt noch, obwohl größtentheils in Ruinen liegend, die beredtesten Zeugen sind von der Macht ihrer ehemaligen Bewohner.

Die bekanntesten dieser Burgen sind allerdings diejenigen, welche die Herren von der Rose (die Witigonen) theils ihr unbedingtes Eigen nannten, theils von der Krone Böhmens zu Lehen trugen, nämlich Rosenberg, Krumau, Maidstein, Wittingshausen, Gratzen u.a.m.; doch gab es auch solche, über welche andere Geschlechter geboten.

Eine der letzteren war die Burg Weleschin, einst ebenso ansehnlich wie die benachbarten stolzen Sitze der Witigonen, gegenwärtig aber ein öder, verlassener Trümmerhaufen. Die Lage der Ruine auf einer schroffen Felswand, welche gegenüber vom Markte Weleschin eine Strecke weit das rechte Ufer des Malschflusses 1) bildet, muß als eine sehr malerische bezeichnet werden, und weithin über die Hochebene, die sich um Weleschin ausbreitet und gegen Abend von den waldigen Höhen von Priethal und Kuchlitz, gegen Mittag von dem sogenannten Greinerwalde und gegen

rozvalené zdivo a zejména ještě z poloviny zachovalá kulatá věž, kdyby oba nebyly zastíněny nádherným borovým lesem, který se rozprostírá na východ k Svatému Janu nad Malší.

***1) Bekanntlich ein Nebenfluss der Moldau, in welche er bei Budweis mündet.**

Hrad Velešín vděčí svému vzniku bez pochyby současníkovi slavného krále Otakara II., Čěčovi z Budivojovic, později zvanému z Velešina, který, přináležející k jednomu z nejváženějšímu českému šlechtickému rodu ve 13. století, měl majetky v oblasti dnešních Budějovic. 2)

***2) Viz moje stat': „První listinně známý majitel Velešina“ v novinách Budweiser Kreisblatt 1879, č. 41 a 44, za jejichž pokračování lze považovat tuto práci. Srov. kromě toho také Pangerlovo pojednání „K historii založení města Budějovic“ v Mittheilungen d. Vereins f. Gesch. D. Deutschen in Böhmen XVIII, 192-202.**

O vážnosti tohoto Čěče svědčí mimo jiné okolnost, že mocní Kuenringové v Dolních Rakousích nepohrdli tím, dát mu za manželku příslušnici své rodiny. 3)

***3) Frast, Das Stiftungen-Buch des Cistercienser-Klosters Zwetl (Font. rer. Austr. 2. III. p. 18, 222, 243, 245).**

Kolem roku 1265 se Otakar II. rozhodl, na soutoku Vltavy a Malše, uprostřed Čěčova majetku, tam, kde kmenový hrad posledně

Morgen von dem felsigen, nach Norden hin in sanfte malerische Hügel verlaufenden Gratzener Gebirge eingeschlossen ist, müßte das zerfallene Mauerwerk und insbesondere ein noch zur Hälfte erhaltener runder Thurm sichtbar sein, wenn beide nicht von einem prächtigen Föhrenwalde überragt würden, der sich gegen Osten den Johannesberg hinan erstreckt.

***1) Bekanntlich ein Nebenfluss der Moldau, in welche er bei Budweis mündet.**

Ihre Entstehung verdankt die Burg Weleschin ohne Zweifel einem Zeitgenossen des ruhmreichen Königs Ottokar II., Čěč von Budweis, später von Weleschin genannt, der, einem der angesehensten Herrengeschlechter Böhmens im 13. Jahrhunderte angehörig, in der Gegend der heutigen Stadt Budweis reich begütert war. 2)

***2) S. meinen Aufsatz: „Der erste urkundlich bekannte Besitzer v. Weleschin“ im Budw. Kreisblatt 1879, Nr. 41 u. 44, als dessen Fortsetzung die vorliegende Arbeit betrachtet werden kann. Vgl. überdies auch Pangerl's Abhandlung „Zur Gründungsgeschichte der Stadt Budweis“ in den Mittheilungen d. Vereines f. Gesch. d. Deutschen in Böhmen XVIII, 192-202.**

Von dem Ansehen dieses Čěč zeugt unter Anderem der Umstand, daß es die mächtigen Kuenringer in Nieder-Österreich nicht verschmähten, ihm eine Angehörige ihrer Familie zur Gemahlin zu geben. 3)

***3) Frast, Das Stiftungen-Buch des Cistercienser-Klosters Zwetl (Font. rer. Austr. 2. III. p. 18, 222, 243, 245).**

Gegen das Jahr 1265 faßte Ottokar II. den Entschluß, am Zusammenflusse der Moldau mit der Maltsch, inmitten der

jmenovaného stál, založit dominikánský klášter vedle města 4), které mělo vytvořit hlavní baštu proti choutkám Vítkovců, přivlastnit si veškerou pozemkový majetek na jihu Čech, a kromě toho příjmy královské komory významně rozmnožit.

***4) Emler, Regesta diplom. Boh. Et Mor. II. p. 184, n. 475.**

Že si král zrovna vybral právě popsané místo pro založení nového města, se vysvětluje okolností, že na celém jihu království nebylo žádné vhodnější.

V důsledku toho bylo nutno s Čěčem vyjednávat ohledně postoupení nejen hradu Budějovice, ale pravděpodobně i celého k témuž náležejícímu dominiu. O průběhu těchto jednání sice nevíme nic bližšího, ale přesto je nám znám jejich výsledek. Čěč totiž postoupil své vlastnictví vládci a obdržel za to co do objemu větší, ale ve svých jižních částech většinou ještě zalesněné a neobydlené velešínské území. 5)

***5) Tato výměna proběhla mírovou cestou, v žádném případě násilím. Opat Neplach z Opatovic, který žil skoro 100 let po Otakarovi II., nám ve své kronice sice sděluje o velkém českém králi následující: „On (král) se v roce 1277 připojil k Rudolfovi Habsburskému, začal svými krajany pohrdat a zval do země cizince. Proto přivodil svým lidem mnoho nesnází a odebral jim jejich zboží. Vítkovcům vyrval Ústí a Jindřichův Hradec, panu Čěčovi Budivojovic, Tachov pánům z Krasíkova (ze Švamberka – pozn. překl.),--- Velešín pánu z Michalovic. --- Hlubokou panu**

Besitzungen Čěč's, dort, wo die Stammburg des Letzteren gestanden, ein Dominikanerkloster nebst einer Stadt zu gründen 4), welche letztere ein Hauptbollwerk gegen Gelüste der Witigonen, den gesammten Grund und Boden im Süden Böhmens an sich zu reißen, bilden und überdies die Einnahmen der königlichen Kammer beträchtlich vermehren sollte.

***4) Emler, Regesta diplom. Boh. Et Mor. II. p. 184, n. 475.**

Daß der König gerade die eben bezeichnete Stelle sich zur Anlegung einer neuen Stadt ausersah, erklärt sich aus dem Umstande, weil im ganzen Süden des Königreichs keine günstigere bestand.

Und so mußte denn mit Čěč bezüglich der Abtretung nicht nur der Burg Budweis, sondern wahrscheinlich auch des ganzen zu derselben gehörigen Dominiums unterhandelt werden. Obwohl uns diese Unterhandlungen in ihrem Verlaufe nicht näher bekannt sind, so kennen wir doch deren Resultat. Čěč trat nämlich sein Besitzthum an den Herrscher ab und erhielt dafür das an Umfang größere, aber in seinen südlichen Theilen größtentheils noch mit Wald bedeckte und unbewohnte Gebiet von Weleschin. 5)

***5) Dieser Tausch geschah auf friedlichem Wege, keineswegs aber auf dem Wege der Gewalt. Der Abt Neplach von Opatowitz, der fast 100 Jahre nach Ottokar II. gelebt hatte, berichtet uns zwar in seiner Chronik von dem großen Böhmenkönige Folgendes: „Er (der König) schloß sich im J. 1277 an Rudolf v. Habsburg an und begann seine Landsleute gering zu schätzen und Ausländer ins Land zu berufen. Deshalb fügte er den Seinigen viel Ungemach zu und entzog ihnen ihre Güter. Den Witigonen entriß er Austie und Neuhaus, dem Herrn Čěč Budweis, Tachau den**

Čečovi z Budivojovic zase odebral kvůli jednomu zajíci, kterého tento ulovil v královských lesích a dal mu potom Veliš u Jičina se zbožím, které k tomu náleželo“ atd. (H. Petz, Script. rer. Austr. II. p. 1034 u. 1035; Palacký, Gesch. v. Böhmen, II a, p. 389, uvádí citované místo s vylepšenou interpunkcí). – Avšak každý, kdo tuto zprávu čte nezaujatě, musí pochopit, že tato byla sepsána pouze s úmyslem hodit na českého krále co nejvíce provinění, protože byl přátelsky naladěný vůči Němcům. Snaha o reprodukci skutečností podle historické pravdy, zdá se být pro našeho kronikáře vedlejší, jak vyplývá např. z okolností, že Velešín nechá odebrat pánovi z Michalovic. Dokumentárně je naproti tomu potvrzeno, že Michalovci se stali majiteli hradu a panství Velešín teprve v roce 1283.

Ještě než se začalo se stavbou královského města, tedy přibližně v roce 1264 nebo na jaře roku 1265, musel Čeč myslet na to, aby si založením hradu na právě získaném zboží vytvořil nový domov.

Brzy našel k tomu vhodné místo, a to shora zmíněnou strmou skalní stěnou na pravém břehu řeky Malše naproti městečku Velešín a ihned poté následující výstavba nového panského sídla musela rychle pokračovat, protože již 26. června 1266 tam stálo zcela nebo alespoň částečně dokončené, jak patrně z okolností, že Čeč řečeného dne používá atribut nikoli „z Budivojovic“, nýbrž přídomek „z Velešína“ 6).

Herren von Krasikow, --- Weleschin dem Herrn von Michelsberg. --- Frauenberg nahm er dem Herrn Céc von Budweis eines Hasen wegen wieder weg, den dieser in den königlichen Wäldern erjagt hatte, und gab ihm hernach Welisch bei Jičin mit den dazu gehörigen Gütern dafür“ u.s.w. (H. Petz, Script. rer. Austr. II. p. 1034 u. 1035; Palacký, Gesch. v. Böhmen, II a, p. 389, bringt die citirte Stelle mit verbesserter Interpunction). – Allein jeder, der diesen Bericht unbefangen liest, muß einsehen, daß derselbe nur in der Absicht niedergeschrieben wurde, um dem Böhmenkönige möglichst viele Verbrechen aufzubürden, weil er den Deutschen freundlich gesinnt war. Die Thatsachen der historischen Wahrheit gemäß wieder zu geben, scheint unserem Chronisten eine Nebensache gewesen zu sein, wie z.B. schon aus dem einen Umstande ersichtlich ist, daß er Weleschin einem Herrn von Michelsberg entreißen läßt; während es urkundlich sichergestellt ist, daß die Michelsberger erst im Jahre 1283 in den Besitz der Burg und Herrschaft Weleschin gekommen sind.

Noch bevor mit dem Baue der königlichen Stadt begonnen wurde, also etwa im Jahre 1264 oder im Frühjahr des Jahres 1265, mußte Čeč darauf bedacht sein, sich durch die Gründung einer Burg auf dem eben erworbenen Gute ein neues Heim zu schaffen.

Ein passender Ort dazu, nämlich die oben erwähnte schroffe Felswand am rechten Ufer der Maltsch, gegenüber dem Markte Weleschin, wurde bald ausfindig gemacht, und die sofort in Angriff genommene Aufbaung des neuen herrschaftlichen Sitzes muß rasch von Statten gegangen sein, weil dieser schon am 26. Juni 1266 ganz oder doch theilweise vollendet da stand, wie aus dem Umstande ersichtlich ist, daß sich Čeč an dem besagten Tage

nicht mehr das Attribut „von Budweis“, sondern das „von Weleschin“ beilegt 6).

***6) Frast, a. a. O. p. 243. – „Vůči oněm čtenářům, kteří pochybují o správnosti pávě řečeného, a měli by považovat za věrohodnější názor, že hrad Velešín asi nebyl stavěn kolem roku 1264, nýbrž dříve, slouží toto jako podklad mého tvrzení: 1. před rokem 1266 se nikde neuvádí jméno Velešín. 2. Je jisté, že Velešínská oblast až přibližně do roku 1264 byla korunním majetkem, jako přece i v dřívější době celé území jižních Čech bylo majetkem zeměpánů; a protože v první polovině 13. století zpravidla ještě neexistovaly žádné vlastní hrady pro jednotlivá zeměpanská teritoria, neboť tato byla spíše spravována nejbližšími župními hrady, je možno se domnívat, že také Velešínské zboží, až do doby, kdy se dostalo do rukou Čechůvých, bylo odkázáno na přibližně jeden a půl míle vzdálený župní hrad Doudleby. 3. Tento předpoklad se stává dokonce jistotou, když pomyslíme, že i sousední korunní zboží Boletice, které se dalo počítat na čtverečné míle, se kterým Otakar II. v roce 1263 obdařil jím založený cisterciácký klášter Zlatá Koruna, jakož i rovněž nikoli nevýznamné zeměpanské pohraniční území Žár (Praedium Sahar), které získal roku 1186 klášter Zwettl, aby je v polovině 13. století přenechal Vítkovcům, kteří zde stavěli hrad Wittingau (český název Třeboň poprvé zmíněn až roku 1365, poz. překl.), až do doby jeho prodeje dvěma zmíněným duchovním institucím neměli žádné vlastní středisko ani úřední sídlo, nýbrž byly spravovány bezprostředně z doudlebského nebo netolického župního hradu.**

***6) Frast, a. a. O. p. 243. – Denjenigen Lesern gegenüber, welche etwa an der Richtigkeit des eben Gesagten zweifeln und die Ansicht plausibler finden sollten, die Burg Weleschin sei nicht von Čech von Budweis und auch nicht um das Jahr 1264, sondern früher erbaut worden, diene Folgendes als Stütze meiner Behauptung: 1. Wird vor dem Jahre 1266 nirgends der Name Weleschin erwähnt. 2. Ist es sicher, daß das Weleschiner Gebiet bis ungefähr zum Jahre 1264 ein Krongut bildete, wie ja in einer noch früheren Zeit das gesammte Territorium des südlichen Böhmens Eigenthum der Landesfürsten gewesen ist; und da in der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts in der Regel noch keine eigenen Burgen für die einzelnen landesfürstlichen Gebiete bestanden, da Letztere vielmehr von den nächstgelegenen Župenburgen aus verwaltet wurden, so ist anzunehmen, daß auch das Weleschiner Gut bis zu der Zeit, in welcher es an Čech gedieh, auf die ungefähr anderthalb Meilen nördlich gelegene Župenburg von Teindles (Doudleby) angewiesen war. 3. Wird diese Annahme sogar zur Gewissheit, wenn man bedenkt, daß selbst das nach Quadratmeilen zählende benachbarte Krongut Boletitz, mit welchem Ottokar II. im Jahre 1263 das von ihm gegründete Cistercienserstift Goldenkron ausgestattet hatte, sowie das ebenfalls nicht unbedeutende landesfürstliche Grenzgebiet von Sohorsch (Praedium Sahar), welches 1186 das Kloster Zwettl erwarb, um es um die Mitte des 13. Jahrhunderts den Witigonen zu überlassen, die hier die Burg Wittingau bauten, bis zur Zeit ihrer Entäußerung an die erwähnten zwei geistlichen Institute keinen eigenen festen Mittelpunkt und Amtssitz besaßen, sondern unmittelbar von der Župenburg von Teindles oder der von**

Pokud jde o jméno hradu, má rozhodný slovanský ráz, z čehož lze s velkou pravděpodobností, dokonce hraničící s jistotou, usuzovat, že sousední tržní osada Velešín již existovala před Čěcem a že její jméno přešlo na nově založený hrad. Neboť, bylo-li by tomu naopak, mohli bychom jistě, alespoň podle původu, očekávat německé označení hradu a i obce, protože za časů Čěče již bylo v Čechách všeobecně v oblibě nazývat nově zakládané objekty německými názvy. 7)

***7) Vgl. die Namen Krumau, Rosenberg u.a.**

Nelze-li kvůli nedostatku pramenů uvést žádná nezvratná, nýbrž jenom velkou pravděpodobností vybavené tvrzení pro to, že Čěč z Budivojovic byl zakladatelem a prvním vlastníkem Velešínského hradu, pak je ještě mnohem obtížnější přesně určit čas, po který měl v majetku uvedený hrad a k němu náležející statky. Tolik je tedy jisté, že tato doba byl poměrně krátká. Ať tomu bylo tak, že se podílel na známé vzpouře Vítkovců a Rýzmburků proti králi Otakarovi II. (1276) a tím přišel o svůj majetek, nebo tak, že by mírovou dohodou Velešín opět postoupil králi: dosti o tom. Uvedené dominium bylo v roce 1283 opět zeměpanské vlastnictví. I když Neplach z Opatovic je poněkud nespolehlivý zpravodaj, jak jsme viděli shora, přece nelze vyloučit možnost, že je věrohodný v tomto jednom bodě, kdy říká, Čěč měl být Otakarem II. propůjčením zboží Veliš u Jičina odškodněn za ztráty svého majetku, a my můžeme pak plným právem předpokládat, že také velešínská, tak jako dříve budějovická oblast v důsledku mírové dohody přešla na královskou komoru; neboť jestliže by Čěč kvůli vzpouře proti Otakarovi ztratil Velešín, sotva by se asi dalo hovořit o

Netolitz aus verwaltet wurden.

Was den Namen der Burg betrifft, so hat derselbe ein entschieden slavisches Gepräge, woraus man mit großer Wahrscheinlichkeit, ja geradezu mit Sicherheit schließen kann, daß der benachbarte Markt Weleschin als Ortschaft bereits vor Čěč bestanden, und daß sein Name auf die neugegründete Burg übergegangen ist. Denn wäre das Umgekehrte der Fall gewesen, so könnte man bestimmt, wenigstens dem Ursprunge nach, auf eine deutsche Bezeichnung der Burg sowohl als auch des Ortes rechnen, weil es zu Čěč's Zeiten in Böhmen bereits allgemein beliebt gewesen, neue Gründungen deutsch zu benennen. 7)

***7) Vgl. die Namen Krumau, Rosenberg u.a.**

Läßt sich wegen Mangels an Quellen keine apodiktische, sondern nur eine mit großer Wahrscheinlichkeit versehene Behauptung dafür aufstellen, daß Čěč von Budweis der Gründer und erste Besitzer der Weleschiner Burg gewesen, so ist es noch viel schwieriger, die Zeit genau zu bestimmen, während welcher derselbe über die genannte Burg und das zu ihr gehörige Gut gebot. So viel ist nur gewiß, daß diese Zeit eine verhältnismäßig kurze war. Sei es, daß er sich an dem bekannten Aufstande der Witigonen und der Riesenburger gegen K. Ottokar II. beteiligte (1276) und dadurch seinen Besitz verwirkte, sei es, daß er durch friedliche Übereinkunft Weleschin wieder an den König abtrat: genug daran, das genannte Dominium ist im Jahre 1283 wieder landesfürstliches Eigenthum gewesen. Wenn auch Neplach von Opatowitz ein ziemlich unzuverlässiger Berichterstatter ist, wie wir oben gesehen haben, so ist doch die Möglichkeit nicht ausgeschlossen, daß er uns in dem einen Punkte, wo er sagt, Čěč sei von Ottokar II. mit der Verleihung des Gutes Welisch bei Jičin für die Verluste an seiner Habe schadlos gehalten worden, Wahres bietet,

odškodnění týmž králem.

Přesto, že můžeme považovat obsah právě zmíněné pasáže z Neplachovy kroniky za pravdivou, nebude asi už nikdy možno kvůli nedostatku jiných podrobných pramenů získat jasnou představu o králových jednáních ohledně zpětného získání velešínského panství a odškodnění Čěče zbožím Veliš, jak bychom si přáli; neboť to málo, co kronikář o věci sděluje, skýtá více důvodů k otázkám než pomoc pro jejich zodpovězení. Nevyjasněné zůstává mimo jiné, jak Otakar II. někdejšímu majiteli Budějovic a potom Velešína, mohl propůjčit statek Veliš, když přece tento majetek z dávné doby byl vlastnictvím starého českého šlechtického rodu, který Palacký 8) nazývá Markvartici.

***8) Geschichte v. Böhmen, II.sv. s.11**

Zdá se, jako by si uvedený vladař přivlastnil řečené zboží za příslušnou částku proto, aby ho hned zase postoupil Čěčovi. Kompletní odškodnění za panství Veliš, které bylo přislíbeno Markvarticum, však mohlo doznat značné zpoždění, během kterého Otakar svůj čínorodý život ukončil na bojišti u Suchých Krůt (26. srpna 1278).

Proti právě uvedené domněnce by zajisté mohly být vzneseny četné pochybnosti; sotva by ji však bylo možné

und wir können dann mit Recht annehmen, daß auch das Weleschiner, wie früher das Budweiser Gebiet in Folge friedlicher Vereinbarung an die königliche Kammer wieder überging; denn hätte Čěč Weleschin wegen Auflehnung gegen Ottokar verloren, so könnte von seiner Schadloshaltung durch denselben König wohl kaum die Rede sein.

Trotzdem, daß man den Inhalt der eben angezogenen Stelle aus Neplach's Chronik als wahr gelten lassen kann, so wird doch wohl nimmer wegen Mangels an anderen, ausführlicheren Überlieferungen ein so klarer Einblick in des Königs Thun rücksichtlich der Wiedergewinnung der Weleschiner Herrschaft und der Entschädigung Čěč's mit dem Gute Welisch zu gewinnen sein, als es zu wünschen wäre; denn das Wenige, was der Chronist über die Sache sagt, gibt mehr Anlaß zu Fragen, als Behelf zur Beantwortung derselben. Unaufgeklärt bleibt es unter Anderem, wie Ottokar II. dem vormaligen Besitzer von Budweis und dann von Weleschin das Gut Welisch verleihen konnte, da doch dieses Gut von Alters her Eigenthum jenes altböhmischen Adelsgeschlechtes war, welches Palacký 8) mit dem Namen der Marquarditze bezeichnet.

***8) Geschichte v. Böhmen, II b., p. 11**

Es hat den Anschein, als habe der Herrscher das besagte Gut gegen einen entsprechenden Betrag an Geld zu dem Zwecke an sich gebracht, um es gleich wieder an Čěč abzutreten. Doch mag die vollständige Entschädigung für Welisch, die den Marquarditzen zugesichert worden war, eine bedeutende Verzögerung erfahren haben, während welcher Ottokar sein thatenreiches Leben auf der Wahlstatt bei Dürnkrot beschloß (26. August 1278).

Allerdings mögen sich gegen die eben geäußerte Vermuthung manche Bedenken erheben; doch unbedingt wird sie wohl

bezpodmínečně zavrhnout, protože nám nabízí jednu z možných hlavních příčin pro odstoupení Velešinského panství pánům z Michalovic, později provedeného králem Václavem II. Bylo to v květnu roku 1283, kdy teprve dvanáctiletý syn padlého Otakara II. převzal vládu v neřízeném království, a ukončil tak české bezvládí. Při jeho mládí nebylo myslitelné nic jiného než to, že král byl odkázán na rady mužů, kteří ho obklopovali. Vedle Rudolfa Habsburského a tehdejšího pražského biskupa Tobiáše z Bechyně, nejvíce ho tenkrát ovlivňovali vyšší dvorní a zemští úředníci, jako např. Burkhard z Janovic na Vimperku, někdejší nejvyšší zemský maršálek a vrchní velitel (Generalcapitän) ve Štýrsku a v Horních Rakousích, touto dobou ale královský český nejvyšší dvorní hofmistr, tehdejší nejvyšší purkrabí Zdislav z Lemberka, nejvyšší zemský komoří Zbislav Zajíc z Třebouně, nejvyšší stolník Sezima z Krašova, nejvyšší dvorní číšník Beneš z Vartenberka aj.

K mužům, kteří byli kolem mladistvého panovníka a kterými se tento dal řídit, náležel bez pochyby také Jan z Michalovic (de Monte Michaelis), podle původu příslušník již zmíněného panského rodu Markvarticů, kteří byli již ve 13. století rozděleni na linie Lemberk, Zvířetice, Michalovci, Vartenberk, Valdštejn aj. Erb, který používal Michalovec a jeho potomci, jakož i celý Markvartický rod sestával ze štítu s dvouocasým lvem. 9)

***9) Viz vyobrazení pečeti Beneše z Michalovic, syna Jana v: Dobner's Mon. hist. Boh. I. p. 226-227, Tab. 1. č. IX.**

kaum zu verwerfen sein, da sie uns ein Mittel bietet, eine der Hauptursachen bei der später vom Könige Wenzel II. bewerkstelligten Abtretung der Weleschiner Herrschaft an die Herren von Michelsberg anzugeben. Es war im Mai des Jahres 1283, als der erst zwölf Jahre alte Sohn des gefallenen Ottokar II. die Regierung in dem seit 1278 herrenlosen Königreiche übernahm und so dem böhmischen Interregnum ein Ende machte. Bei seiner Jugend war es nicht anders denkbar, als daß sich der König von Männern seiner Umgebung leiten ließ. Nebst Rudolf von Habsburg und dem damaligen Prager Bischofe Tobias von Bechin übten deshalb die wichtigeren Hof- und Landesbeamten den größten Einfluß auf ihn aus, wie z.B. Burkhard von Janowitz auf Winterberg, einst Böhmens Oberstlandmarschall und Generalcapitän in der Steiermark und in Oberösterreich, zu der Zeit aber königl. böhmischer Obersthofmeister, der damalige Oberstburggraf Zdislaw von Löwenberg, der Oberstlandkämmerer Zbislav Zajic von Třeboun, der Obersttruchseß Sezema von Kraschow, der Oberstmundschenk Benesch von Wartenberg u.a.m.

Zu den Männern, welche um den jugendlichen Herrscher waren und von denen sich derselbe lenken ließ, zählte ohne Zweifel auch Johann von Michelsberg (z Michalovic, de Monte Michaelis), der Abkunft nach ein Angehöriger des schon erwähnten Herrengeschlechtes der Marquarditze, welche im 13. Jahrhunderte bereits in die Linien Löwenberg, Zvířetitz, Michelsberg, Wartenberg, Waldstein u.a. getheilt waren. Das Wappen, dessen sich der Michelsberger und seine Nachkommen, sowie die ganze Marquardische Sippschaft bedienten, bestand aus einem mit einem doppelgeschwänzten Löwen gezierten Schilde. 9)

***9) S. die Abbildung des Siegels Benesch's von Michelsberg, des Sohnes Johann's in Dobner's Mon. hist. Boh. I. p. 226-227, Tab. 1. Nr. IX.**

Kmenové sídlo a nikoli nevýznamné statky Janovy se nacházely v severnějších Čechách, první na Jizeře v okrese Mladé Boleslavi, posledně jmenovaný částečně v mladoboleslavském, částečně v jičínském regionu. Z okolnosti, že okolí mladého zeměpána – jak tomu mnohdy bývá – nebylo prosto sledování zjišťných účelů, lze částečně vysvětlit, že pan Jan z Michalovců dostal brzy také majetky v jižních a jihozápadních Čechách.

Dne 28. srpna 1283 oznamuje v Praze veřejně prostřednictvím listiny, že od svého urozeného pána a krále vedle hradů a statků Ostrý (Scharfenstein) a Děvín v severních Čechách dostal také hrad a dominium Velešín a vesnici Vitějovice (Vietiovicz) na jihu a na jihozápadě země jako dar, a to prostřednictvím svých přátel, shora uvedených dvorních a zemských úředníků Zbislava Zajíce z Třebouně, Burkarta z Vimperka atd. a díky jejich zásluhám. 10)

**10) Emler, Regesta Boh. et Mor. II. p. 560. – Balbin, Miscell. lib. VIII. p. 159 a 160, č. 117. – O hradu ve vesnici Vitějovice není v listině žádná řeč; podle toho v roce 1283 ještě žádný takový neexistoval. Mohl být asi vybudován otcem prvních rytířů z Pořešína, Přibíkem I., který musel nabýt vlastnictví Vitějovického zboží mezi lety 1292 a 1312.*

Avšak vliv, kterým Michalovec a jeho přátelé osobně na královského jinocha působili, nebyl v žádném případě jedinou příčinou takového bohatého obdarování; pro takové existovaly spíše ještě jiné,

Der Stammsitz und die nicht unbedeutenden Güter Johann's befanden sich im nördlicheren Böhmen, ersterer an der Iser im Bezirke von Jungbunzlau, letzterer theils im Jungbunzlauer, theils im Jičiner Kreise. Aus dem Umstande, daß die Umgebung des jungen Landesfürsten – wie es schon des Öfteren zu geschehen pflegt – nicht ganz frei war von der Verfolgung eigennütziger Zwecke, ist es theilweise zu erklären, daß Herr Johann von Michelsberg bald auch im Süden und Südwesten Böhmens begütert wurde.

Am 28. August 1283 bekennt er zu Prag öffentlich mittels einer Urkunde, von seinem erlauchten Herren und Könige nebst den Burgen und Gütern von Scharfenstein und Děvín im nördlichen Böhmen auch die Burg und das Dominium Weleschin und das Dorf Vietiovicz (Witějowitz) im Süden und Südwesten des Landes zum Geschenke erhalten zu haben, und zwar durch die Vermittlung und wegen der Verdienste seiner Freunde, der oben angeführten Hof- und Landesbeamten Zbislav Zajic von Třeboun, Burkhard von Winterberg u.s.w. 10)

**10) Emler, Regesta Boh. et Mor. II. p. 560. – Balbin, Miscell. lib. VIII. p. 159 und 160, Nr. 117. – Von einer Burg im Dorf Witějowitz ist in der Urkunde keine Rede; es bestand demnach im Jahre 1283 noch keine solche daselbst. Dieselbe wird wohl erst von dem Vater der ersten Ritter von Poreschin, von Přibík I., erbaut worden sein, der zwischen den Jahren 1292 und 1312 in den Besitz des Witějowitzer Gutes gekommen sein muß.*

Doch ist der Einfluß, den der Michelsberger und seine Freunde persönlich auf den königlichen Knaben ausübten, keineswegs die alleinige Ursache einer so reichlichen Beschenkung gewesen; für diese waren

důležitější pohnutky, z nichž už však bohužel nelze všechny zjistit. Takovým motivem mohly být bezpochybně královny touhy, uspokojit nároky, které Michalovci od dob Otakara II. kladli, a to dosáhnout úplného odškodnění za zboží Velešín, neboť z okolností, že Jan z Michalovců prostřednictvím již citované listiny ze dne 28. srpna 1283 mimo jiné odstoupil svá práva na město Jičín Václavovi II., lze náležitě dojít k závěru, že toto město kdysi patřilo k zboží Velešín, a že tedy Michalovci tvořili tu větev Markvartického rodu, jejímž vlastnictvím původně řečené zboží bylo. Dále pravděpodobně přinutila Václava II. k prodeji tak významných korunních statků, jakými byly Ostrý (Scharfenstein), Děvín a Velešín peněžní nouze; neboť se dozvídáme, že se pan Jan z Michalovic shora uvedeného dne zavázal zaplatit královské komoře 800 hřiven stříbra, částku, která však nebyla v žádném poměru k velkolepému rozšíření Michalovského majetku. Protože ale český dvůr potřeboval nejenom peníze, nýbrž také rozhodného a mocí oplývajícího muže, který již Otakarovi II. projevil věrnost a oddanost, 11) a proto, domnívá se, že v tehdejší obtížné době musí být k zájmům koruny pevněji připoután, byla i tato uplatňovaná potřeba u shora uvedeného obdarování směrodatná.

****11) Historie neví alespoň nic o nějaké zradě, kterou by se Michalovec vůči králi Otakarovi provinil.***

Václav II. nechal proto také jak sobě, tak i svým potomkům dát od Jana z Michalovic slib, že ani on (Michalovec), ani jeho

vielmehr noch andere, wichtigere Motive vorhanden, von denen sich jedoch leider nicht mehr alle ermitteln lassen. Ein solches Motiv wird zweifelsohne des Königs Trachten gewesen sein, die Ansprüche, die die Michelsberger seit den Tagen Ottokar's II. auf die vollständige Entschädigung für das Gut Welisch machten, zu befriedigen; denn aus dem Umstande, daß Johann von Michelsberg seinerseits mittels der bereits angezogenen Urkunde vom 28. August 1283 nebst Anderem seine Anrechte auf die Stadt Jičín (Gechin) an Wenzel II. abtrat, läßt sich füglich der Schluß ziehen, daß diese Stadt einst zum Gute Welisch gehörte, und daß mithin die Michelsberger jenen Zweig der Marquardischen Sippschaft bildeten, dessen Eigenthum das besagte Gut ursprünglich gewesen ist. Ferner wird Wenzel II. zu der Entäußerung so bedeutender Krongüter, wie es Scharfenstein, Dėwin und Weleschin gewesen sind, die Geldnoth getrieben haben; denn wir erfahren, daß sich Herr Johann von Michelsberg an dem oben genannten Tage zu Zahlung von 800 Mark Silber an die königliche Kammer verpflichtete, eines Betrages, der allerdings zu der großartigen Erweiterung des Michelsberg'schen Besitzes in keinem Verhältnisse stand. Da der böhmische Hof aber nicht nur des Geldes bedurfte, sondern auch einen entschlossenen und mit Macht ausgestatteten Mann, der schon Ottokar II. treu und ergeben gewesen war, 11) in der damaligen schwierigen Zeit fester an die Interessen der Krone fesseln zu müssen glaubte, so war auch dieses sich geltend machende Bedürfnis bei der obgenannten Schenkung maßgeblich.

****11) Die Geschichte weiß wenigstens nichts von einem Verrathe des Michelsbergers gegen K. Ottokar zu berichten.***

Wenzel II. ließ deshalb auch sowohl sich selbst, als auch seinen Nachfolgern von Johann von Michelsberg das Versprechen

potomci a dědici nepodniknou nic proti vládnoucímu českému králi, nýbrž, že těmž budou vždy věrně sloužit a podporovat jej v jeho snahách, v opačném případě měly veškeré darované statky opět připadnout české koruně.

Mohl by být vznesen dotaz, co Václava II. mohlo přimět k tomu, zbavit se vedle Ostrého (Scharfensteinu) a Děvína také právě Velešína, zejména když na severu Čech byl zřejmě dostatek korunních statků, z nichž by se jeden býval Michalovci jistě lépe hodil. Tuto otázku zodpovědět nebude těžké, máme-li před očima události, které se v truchlivých dnech po pádu Otakara II. během provizorní vlády Otty (V.) Dlouhého z Braniborska, udály na jihu Čech.

Vítkovci, v jejichž čele stál v české historii často zmiňovaný, ale také hořce haněný Závíš z Falkenštejna, chtěli totiž dát pocítit nejen svoji nepohasínající nenávisť proti dřívějšímu, jimi zrazenému králi, a jeho dvěma slavným založením v jejich sousedství, Zlaté koruně a Budějovicům, nýbrž považovali tehdejší dobu všeobecného zmatku také za nejvhodnější pro to, aby se na úkor české koruny obohatili. Zlatá Koruna se proměnila v popel, Budějovice byly během jedné noci v první polovině roku 1279 panem Závíšem z Falkenštejna zákeřně přepadeny a zpuštěny. 12)

12) *Heinrici Heimburg. annal. Ad s. 1279, ap. Pertz, Mon. hist. Germ. SS. XVII, 716. – Pangerl, Zawisch v. Falkenstein, in den Mitth. d. Vereines f. Gesch. d. D. in Böhmen, X. p. 164 u. 165. – Srov. též Hist. annorum 1264-1279, ap. Pertz, 1, c. IX. p. 654, und Cont. Zwetl. Tertia ad a. 1279, ibid. pag. 657, z čehož

geben, daß weder er (der Michelsberger), noch seine Nachkommen und Erben gegen den jeweiligen böhmischen König etwas unternehmen, sondern daß sie demselben vielmehr jederzeit getreu dienen und ihn in seinen Bestrebungen unterstützen werden, widrigenfalls sämtliche geschenkten Güter wieder an die Krone Böhmens fallen sollten.

Man könnte fragen, was Wenzel II. bestimmt haben mochte, nebst Scharfenstein und Děwin gerade auch Weleschin wegzuschenken, zumal es im Norden Böhmens nicht an Krongütern gefehlt haben wird, deren eines dem Michelsberger gewiß gelegener gewesen wäre. Die Beantwortung dieser Frage wird nicht schwer, wenn man sich die Begebenheiten vor Augen hält, die sich in den trüben Tagen nach Ottokars II. Falle, während der provisorischen Regierung Otto's des Langen von Brandenburg, im südlichen Böhmen zugetragen haben.

Die Witigonen, an ihrer Spitze der in der böhmischen Geschichte vielgenannte, aber auch bitter getadelte Zawisch von Falkenstein, wollten nämlich nicht nur ihren unauslöschlichen Haß gegen den vormaligen, von ihnen verrathenen König dessen zwei berühmten Gründungen in ihrer Nachbarschaft, Goldenkron und Budweis, fühlen lassen, sondern hielten die damalige Zeit allgemeiner Verwirrung auch für die geeignetste, sich auf Kosten der böhmischen Kronen zu bereichern. Goldenkron sank in Asche, Budweis ward während einer Nacht in der ersten Hälfte des Jahres 1279 von Herrn Zawisch überrumpelt und dann verheert. 12)

12) *Heinrici Heimburg. annal. Ad s. 1279, ap. Pertz, Mon. hist. Germ. SS. XVII, 716. – Pangerl, Zawisch v. Falkenstein, in den Mitth. d. Vereines f. Gesch. d. D. in Böhmen, X. p. 164 u. 165. – Vgl. auch Hist. annorum 1264-1279, ap. Pertz, 1, c. IX. p. 654, und Cont. Zwetl. Tertia ad a. 1279, ibid. pag. 657, woraus

je dostatečně patrné, že ne všechno zlo a bída, které tenkrát do Čech přišly, bylo způsobeno armádou Otty Braniborského nebo vojsky Rudolfa Habsburského, jak uvádějí zaujaté Annales Otakariani, ap. Pertz, 1. C. IX. 193.

Jaký teprve osud asi postihly otevřené vesnice, bez jakékoli ochrany svých polí a luk, které měly tu smůlu, že byly královským majetkem! Musely si nechat líbit nejenom to, že byly zpuštěny, ale musely se také obávat toho, že během krátké nebo delší doby upadnou trvale do rukou svých uchvatitelů, že je stihne úděl, který přeci tak snadno Zlatou Korunu a Budějovice zasáhnout nemohl, protože prvně jmenovanou před tím ochraňovala autorita církve a posledně jmenovanou nepoddajnost a láska ke svobodě jejích německých obyvatel. Vláda byla příliš bezmocná, aby se ubránila řádění pánů z růže. Zdá se, že tito již tenkrát uchwátili korunní majetek Nové Hradky na hranici s Dolními Rakousy 13) a bývali by učinili totéž s posledním zeměpanským územím v jižních Čechách, s Velešínem, kdyby tomu Václav II. nepředělal tím, že toto území odstoupil Michalovcům, jejichž vážnost a moc byly dost velké na to, aby je uchránil před jakýmkoli nepřátelským útokem. Tímto způsobem sice významné zboží koruna ztratila, ale na druhé straně bylo také zabráněno přílišnému rozšíření vlastnictví jednoho rodu, které již celé desetiletí neustále pracovalo na pádu královské moci.

****13) Dne 1. prosince 1284 užívá Smil, příslušník landštejnské větve Vítkovců, již veřejně atribut „de Grätzen“ („z Nových Hradů“ pozn. překl.). Pangerl, Urkundenb. d. Stiftes Hohenfurt (Font.***

zur Genüge ersichtlich ist, daß nicht alles Unheil und Elend, welches damals über Böhmen gekommen, von den Truppen Otto's von Brandenburg oder denen Rudolfs von Habsburg ausgegangen war, wie die parteiischen Annales Otakariani, ap. Pertz, 1. C. IX. 193, melden.

Welches Schicksal werden erst die offenen Dörfer mit ihren alles Schutzes baaren Feldern und Fluren erfahren haben, welche das Unglück hatten, königliches Eigenthum zu sein! Diese mußten sich's nicht nur gefallen lassen, geplündert zu werden, sondern hatten auch zu fürchten, binnen kurzer oder längerer Zeit bleibend in die Hände ihrer Verdränger zu gerathen, welch' letzteres Los Goldenkron und Budweis doch nicht so leicht treffen konnte, da ersteres durch die Autorität der Kirche, letztere durch die Zähigkeit und Freiheitsliebe seiner deutschen Bewohner davor geschützt war. Die Regierung war zu machtlos, um dem Treiben der Herren von der Rose zu wehren. Diese scheinen schon damals das Krongut Grätzen an der Grenze gegen Niederösterreich an sich gerissen zu haben 13) und hätten ein Gleiches mit dem letzten landesfürstlichen Gebiete im südlichen Böhmen, mit Weleschin, gethan, wenn ihnen Wenzel II. nicht dadurch zuvorgekommen wäre, daß er dieses Gebiet dem Michelsberger abtrat, dessen Ansehen und Macht groß genug waren, um dasselbe vor jedwedem feindlichen Angriffe zu schützen. Auf diese Art ging zwar ein bedeutendes Gut für die Krone verloren; doch ward andererseits auch die allzugroße Erweiterung des Besitzes eines Geschlechtes verhindert, das seit einem Decennium ununterbrochen an der Zertrümmerung der königlichen Macht gearbeitet hatte.

****13) Am 1. December 1284 legt sich Smil, ein Angehöriger des Landstein'schen Zweiges der Witigonen, bereits öffentlich das Attribut „de Gretzen“ bei. Pangerl, Urkundenb. d. Stiftes Hohenfurt***

rer. Austr. 2. XXIII. P. 37).

Že Jan Michalovec ihned přistupuje k tomu, zajistit si vlastnictví nově získaného panství v jižních Čechách tím, že mu poskytl dostatečnou ochranu proti Vítkovcům, nelze zpochybnit. Na to lze usuzovat zejména z velkého významu, který tenkrát mělo velešínské území jako zdroj příjmů pro jeho majitele. Už jen samotné rozšíření území bylo značné, a mohlo obnášet několik čtverečných mílí; neboť jižní hranice téhož se kryla se zemskou hranicí Rakouska, na západě hraničilo s potokem u Mikulova (Migolz/Böhmendorf), pak s Malší až na místo, kde přibírá Stropnici, 14) na severu a na východě je obklopovaly dílem Stropnice, dílem Hammerský a Klenský potok, pak přibližně jedna linie, jejíž průběh si představujeme od pramene Klenského potoka k rakouské hranici v okolí Hojné vody.

****14) U Velešína vyčníval dokonce nad Malší, zatímco některé malé osady východně od této řeky mohly náležet k pořešínskému zboží.***

I když byla jižní část právě vymezeného území v roce 1283 ještě téměř všude pokryta lesním porostem a nějaký význam mohlo mít jenom kvůli bohatství dřeva, velkolepým honitbám a říčnímu rybářství, nacházely se v severních krajích již množství osad, jejichž slovanské obyvatelstvo od této chvíle bylo povinno, pomáhat s naplňováním pokladny Michalovců vysokými poplatky. Tento poplatek mohl být o to významnější, že noví poddaní pánů z Michalovic provozovali nejenom polní hospodářství, nýbrž také řemeslo a živnosti, zejména mlynářskou

(Font. rer. Austr. 2. XXIII. P. 37).

Daß Johann von Michelsberg sofort daran gegangen sein wird, sich den Besitz der neuerworbenen Herrschaft im südlichen Böhmen dadurch zu sichern, daß er derselben einen hinreichenden Schutz gegen die Witigonen angedeihen ließ, ist nicht zu bezweifeln. Es läßt sich dies insbesondere aus der großen Bedeutung schließen, welche damals das Weleschiner Gebiet als Einnahmequelle für dessen Besitzer hatte. Schon die Ausdehnung des Gebietes war eine beträchtliche, und mochte sie einige Quadratmeilen betragen haben; denn die südliche Grenze desselben fiel mit der Landesgrenze gegen Österreich zusammen, im Westen grenzte es an den Migolzer Bach, dann an die Maltch bis zu der Stelle, wo diese den Strobnitzerbach aufnimmt, 14) im Norden und Osten umschloß es theils der Strobnitz-, theils der Hammer- und Gollnetschläger Bach, dann ungefähr eine Linie, die man sich vom Ursprunge des Gollnetschläger Baches zur österreichischen Grenze in der Umgebung von Heilbrunn gezogen denkt.

****14) Bei Weleschin ragte es sogar über die Maltch hinaus, wogegen einige wenige Ortschaften östlich von diesem Flusse zum Gute Poreschin gehört haben mochten.***

Wenn auch der südliche Theil des eben begrenzten Bodens im Jahre 1283 noch allenthalben mit Wald bedeckt war und nur des Holzreichthums, der herrlichen Wildbahnen und der Flußfischerei wegen einige Bedeutung haben mochte, so waren doch die nördlichen Landschaften bereits mit einer Menge von Ortschaften versehen, deren slavische Bevölkerung fortan dazu verpflichtet war, die Casse der Michelsberger mit reichem Zins füllen zu helfen. Dieser Zins konnte um so bedeutender sein, als die neuen Unterthanen der Herren von Michelsberg

živnost, které se znamenitě dařilo v oblasti bohaté na vodu. 15)

***15) Máme sice teprve z roku 1361 pozitivní zprávu o kvetoucím mlynářském průmyslu na velešínském zboží, kdy tenkrát bratři Petr a Jošt z Rožmberka jako vykonavatelé poslední vůle bratří Beneše a Jana z Michalovic stvrdili listinou předání velešínskému kostelu ne méně než šest mlýnů; toto průmyslové odvětví se ale jistě již v roce 1283 těšilo zvláštní péči na velešínském zboží, protože tenkrát už pro to existovaly všechny podmínky – poměrně hustá zabydlenost, výroba obilovin a bohatství řek a potoků.**

K tomu přistupovalo ještě to, že velešínské panství mělo pro dopravu neobyčejně příznivou polohu, a to tím, že přes něj z Rakouska vedly dvě cesty do vnitrozemí Čech, a na obou z nich se vozily většinou dva produkty chybějící v království, sůl a víno. Jedna z cest, tedy silnice z Freistadt v Horních Rakousích, protínala od Kerschbaumského průsmyku až pod Dolní Dvořiště a pak severním směrem do městečka Velešín, kde jistě byla zřízena mýtnice; druhá, která velmi pravděpodobně byla pouze soumarskou stezkou, vedla z Dolních Rakous údolím Černé do pořešínského městyse Kaplice, kde se s tou první spojila. Protože ve středověku byla dopravní tepna zlatým dolem pro toho, přes jehož statky vedla, lze předpokládat, že zboží Velešín, pokud jde o cla, bylo právě tak výnosné, jako pokud jde o poplatky, snad ještě výnosnější.

nicht nur Ackerbau, sondern auch Handwerk und Gewerbe, namentlich das Mühlengewerbe, betrieben, welches letzteres in der wasserreichen Gegend besonders gut gedeihen konnte. 15)

***15) Zwar besitzen wir erst aus dem Jahre 1361 eine positive Nachricht über die blühende Mühlenindustrie auf dem Weleschiner Gute, indem damals die Brüder Peter und Jodok von Rosenberg als Vollstrecker des letzten Willens der Brüder Benesch und Johann von Michelsberg auf Weleschin mittels einer Urkunde der Weleschiner Kirche nicht weniger als sechs Mühlen zu Eigen gaben; doch hatte sich der erwähnte Industriezweig sicher schon im Jahre 1283 einer besonderen Pflege auf dem Gute erfreut, weil damals schon alle Bedingungen dazu – eine ziemlich dichte Bevölkerung, Getreideproduction und Reichthum an fließenden Gewässern – vorhanden gewesen sind.**

Dazu kam noch, daß die Weleschiner Herrschaft eine für den Verkehr ungemein günstige Lage hatte, indem durch sie zwei Straßen aus Österreich nach dem Inneren Böhmens führten, auf denen beiden größtentheils zwei dem Königreiche fehlende Producte landeinwärts befördert wurden, Salz und Wein. Die eine der Straßen kam von Freistadt in Oberösterreich, durchschnitt vom Kerschbaumer Passe bis unterhalb Unterhaid einen Theil nordwärts nach dem Markte Weleschin, wo sicherlich eine Mautstätte bestanden haben wird; die andere, die höchst wahrscheinlich nur ein Saumweg gewesen, führte aus Niederösterreich durch das Thal der Schwarzau nach dem Poreschiner Marktflecken Kaplitz, wo sie sich mit der ersteren vereinigte. Da im Mittelalter eine Verkehrsstraße eine wahre Goldgrube für denjenigen war, durch dessen Besitzungen sie geführt hatte, so ist anzunehmen, daß das Gut Weleschin in Bezug auf die Zölle

ebenso ergiebig war, wie hinsichtlich der Zinse, ja vielleicht noch ergiebiger.

Poté, co bylo v předchozím řečeno, kdy a jakým způsobem Michalovci přišli k vlastnictví Velešína, měly by být v dalším jednotliví členové tohoto rodu, pokud byli v nějakém vztahu ke zmíněnému dominiu, podrobeni diskusi.

Nachdem in dem Vorhergehenden gezeigt worden, wann und auf welche Weise die Michelsberger in den Besitz von Weleschin gelangt sind, mögen im Nachfolgenden die einzelnen Mitglieder dieses Geschlechtes, soweit sie in irgend einer Beziehung zu dem erwähnten Dominium gestanden sind, einer Besprechung unterzogen werden.

***Překlad do češtiny: Helga Grimmová,
Třeboň, spolupráce Bernhard Riepl,
Kaplice***